

# Onderwijsvisie

## Inhoudsopgave

<b>Onderwijsvisie</b> .....	2
<b>Verskillende redenen voor vernieuwing van systemen</b> .....	2
<b>De onderwijsprocessen vanuit deelnemersperspectief</b> .....	4
<b>Inschrijven en overdracht van deelnemergegevens</b> .....	6
<b>Het arrangeren van onderwijs</b> .....	7
<b>De plek van de onderwijscatalogus in de onderwijsvisie</b> .....	8
<b>Roosteren en prognotiseren</b> .....	9
<b>Middelen in het onderwijs</b> .....	11
<b>De ondersteuning van het primaire proces</b> .....	12
<b>Diplomering en uitschrijven</b> .....	13
<b>Externe verantwoording en overdracht deelnemergegevens</b> .....	14
<b>Het totaalbeeld van de onderwijsprocessen</b> .....	15

# Onderwijsvisie

## Inleiding

Het middelbaar beroepsonderwijs is voortdurend in beweging. Niet alleen vanwege veranderende wetgeving zoals een herziening van de kwalificatiestructuur, maar ook vanwege de ambitie van scholen om flexibel en gepersonaliseerd onderwijs mogelijk te maken. Daarbij willen scholen de mogelijkheden van ICT zo goed mogelijk benutten. Met deze vergroting van flexibiliteit speelt ook het optimaliseren van de bedrijfsvoering en het betaalbaar houden van het onderwijs een steeds grotere rol. Al deze ontwikkelingen leiden tot nieuwe eisen aan de ondersteunende systemen. Triple A, het functioneel ontwerp voor ICT-ondersteuning van de onderwijsprocessen geeft antwoord op de vraag waar nieuwe systemen aan moeten voldoen.

Voor het uitwerken van dit functioneel ontwerp is het expliciteren van een (gezamenlijke) onderwijsvisie belangrijk. De functionele ontwerpen van Triple A zijn gebaseerd op een onderwijsprocesmodel, de zichtbare processen binnen een onderwijsinstelling vanuit het oogpunt van de gebruiker. In dit deel worden de onderwijsprocessen, volgend uit de onderwijsvisie gedefinieerd. Het resultaat is het onderwijsprocemodel (waarin alle processen samenkomen), die in dit document stukje voor stukje wordt opgebouwd tot een totaaloverzicht.

De visie in dit document hanteren wij als uitgangspunt voor de beschrijving van functionaliteit in alle functionele ontwerpen.

## Verschillende redenen voor vernieuwing van systemen

### Het onderwijs is in beweging

Veranderingen in de maatschappij, nieuwe inzichten over het leren en nieuwe technologische mogelijkheden beïnvloeden het onderwijs. De behoefte naar flexibilisering blijft bestaan. Met het verdwijnen van strakke, centraal gestuurde richtlijnen over de inhoud van het onderwijs, hebben onderwijsinstellingen meer keuzevrijheid gekregen. Met deze keuzevrijheid ontstaat ook de uitdaging de bedrijfsvoering van een instelling zo in te richten dat het organiseren van het onderwijs betaalbaar blijft. Deze keuzevrijheid heeft onder meer tot gevolg dat:

- De loopbaan van de deelnemer meer en meer als vertrekpunt wordt genomen
- Leren plaatsvindt in reële en betekenisvolle (beroeps)contexten
- De pedagogisch-didactische benadering verandert naar begrippen als binding, zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van de deelnemer
- Ook ondernemerschap en ondernemend zijn plaats krijgt in de loopbaan van de deelnemer
- Als laatste dat er veel meer geïntegreerde begeleiding en zorg plaatsvindt tijdens de loopbaan.

In de afgelopen jaren heeft de mbo-sector veel geleerd en ervaringen opgedaan, rondom het flexibiliseren van het onderwijs. In de praktijk blijkt flexibiliteit complex. Het reduceren van complexiteit in onze scholen maakt dat de aandacht naar de kwaliteit van het onderwijs zelf kan gaan. Voor onderwijsinstellingen is flexibilisering niet meer een doel op zich. Instellingen

zijn op zoek naar een balans tussen flexibilisering, optimale bedrijfsvoering en betaalbaarheid.

## Optimale bedrijfsvoering en betaalbaar onderwijs

De genoemde keuzevrijheid maar ook de huidige economische wind beïnvloeden in grote mate de behoeftes en eisen die het mbo onderwijs stelt aan nieuwe systemen. Instellingen zijn op zoek naar de juiste verhouding tussen de gewenste vorm en mate van flexibiliteit, de operationele kwaliteit en de betaalbaarheid. Deze afwegingen en de grenzen die de schoolorganisatie of omgeving waarin zij opereert stelt, leiden tot nieuwe behoeftes.

Een onderwijsinstelling heeft de opdracht om kwalitatief onderwijs te organiseren binnen de beschikbare middelen. Door slim te organiseren en de bedrijfsvoering te optimaliseren is het mogelijk om onderwijs met meer variatie en flexibiliteit te bieden in een betaalbare vorm. Het vinden van een balans is volgens onze overtuiging de uitdaging van het huidige mbo en IT systemen moeten in staat zijn dit te faciliteren.

## Triple A helpt

Wil je als instelling gehoor geven aan het vinden van een balans tussen flexibilisering, optimalisering en betaalbaarheid, Triple A geeft antwoord. Samen met ervaringsdeskundigen uit het MBO hebben we gewerkt aan de actualisatie van het gedachtegoed. Wij delen de opvatting dat het Triple A gedachtegoed, flexibilisering mogelijk maakt en het onderwijs betaalbaar.

Het model dat Jan Geurts heeft ontwikkeld, gaat uit van vier keuzes die instellingen kunnen maken (of een mix daarvan).



Onderwijsmodel van Geurts

Het onderwijs is dus in beweging. De inhoud verandert, er zijn meerdere werkvormen en de regelgeving maakt meer mogelijk. De veranderingen gaan echter langzaam. Het is een kwestie van jaren. Dat wil ook zeggen dat oude en nieuwe situaties naast elkaar voor kunnen komen. In veel instellingen komen alle vier de vlakken in het schema van Geurts voor, dus zowel standaardproducten als allerlei vormen van 'nieuw leren'.

Naast eisen aan de IT-systemen stelt het ondersteunen van de mix aan onderwijsmogelijkheden eisen aan het organisatievermogen van de onderwijsinstellingen. Uitgangspunt bij het uitwerken van het Triple A gedachtegoed is dat de wijze waarop het onderwijs wordt georganiseerd instelling specifieke afwegingen zijn. Bij de uitwerking van enkele onderwerpen wordt een aantal handreikingen gedaan voor de realisatie van de organiseerbaarheid van het onderwijs. Deze handreikingen vormen de uitzondering op de regel dat binnen het Triple A gedachtegoed niet wordt ingegaan op de wijze waarop het onderwijs georganiseerd wordt.

De essentie van het generieke van de ontworpen systemen, is dat alle vier de kwadranten van Geurts gefaciliteerd worden. Daarmee worden alle vormen van flexibiliteit ondersteund.

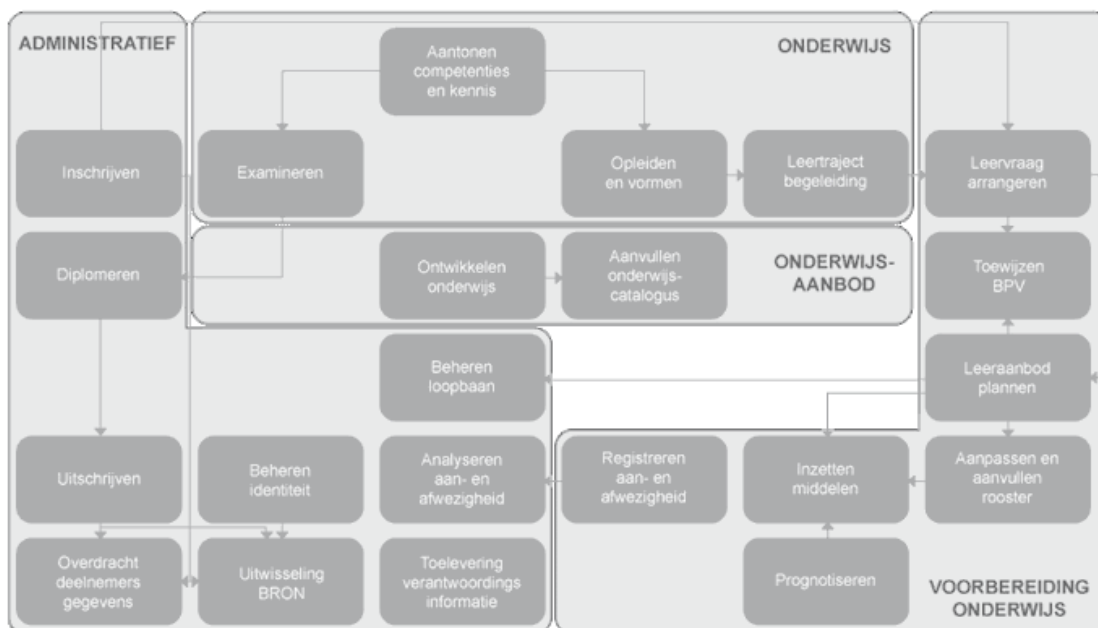
## De onderwijsprocessen vanuit deelnemersperspectief

Vanuit het onderwijssysteem zoals in het vorige hoofdstuk beschreven, werken wij de onderwijsprocessen vanuit het perspectief van de deelnemer verder uit. Op die manier ontstaat een volledig beeld van het totale proces dat een deelnemer doorloopt. Het werk van een onderwijsinstelling gericht op het faciliteren van de loopbaan van de deelnemer; van inschrijven tot uitschrijven.

De onderwijsprocessen die we behandelen maken onderdeel uit van 1 onderwijsprocesmodel die aan het eind van dit deel in totaliteit wordt getoond. We zullen in dit hoofdstuk het model stapsgewijs opbouwen.

### De hoofdgroepen

Vanuit de onderwijsvisie is er op een aantal inhoudelijke onderwerpen een splitsing gemaakt in het werk van een onderwijsinstelling. De onderwijsinstelling draagt zorg voor het onderwijsaanbod, de administratieve zaken, de voorbereiding van het onderwijs en het onderwijs zelf. Deze vier onderwerpen noemen we hoofdgroepen. Door een meer gedetailleerde kijk op die inhoudelijke onderwerpen worden de processen binnen een onderwijsinstelling weer zichtbaar, dit ziet u in het onderstaande figuur.



*De hoofdgroepen, onderwijsprocesmodel versie 2.0 2012*

## Onderwijsaanbod

Een onderwijsinstelling definieert de opleidingen en cursussen die beschikbaar zijn voor deelnemers in de vorm van onderwijsaanbod. Het onderwijsaanbod van een instelling staat beschreven in de onderwijscatalogus.

## Administratief

Om een deelnemer van instroom tot uitstroom te ondersteunen moet de onderwijsinstelling een aantal administratieve zaken regelen. Bijvoorbeeld, het registreren van de belangrijke deelnemergegevens met betrekking tot de loopbaan, maar ook aan de formele gegevens die benodigd zijn voor de bekostiging en de externe verantwoording. Al deze processen maken delen uit van deze hoofdgroep.

## Voorbereiding onderwijs

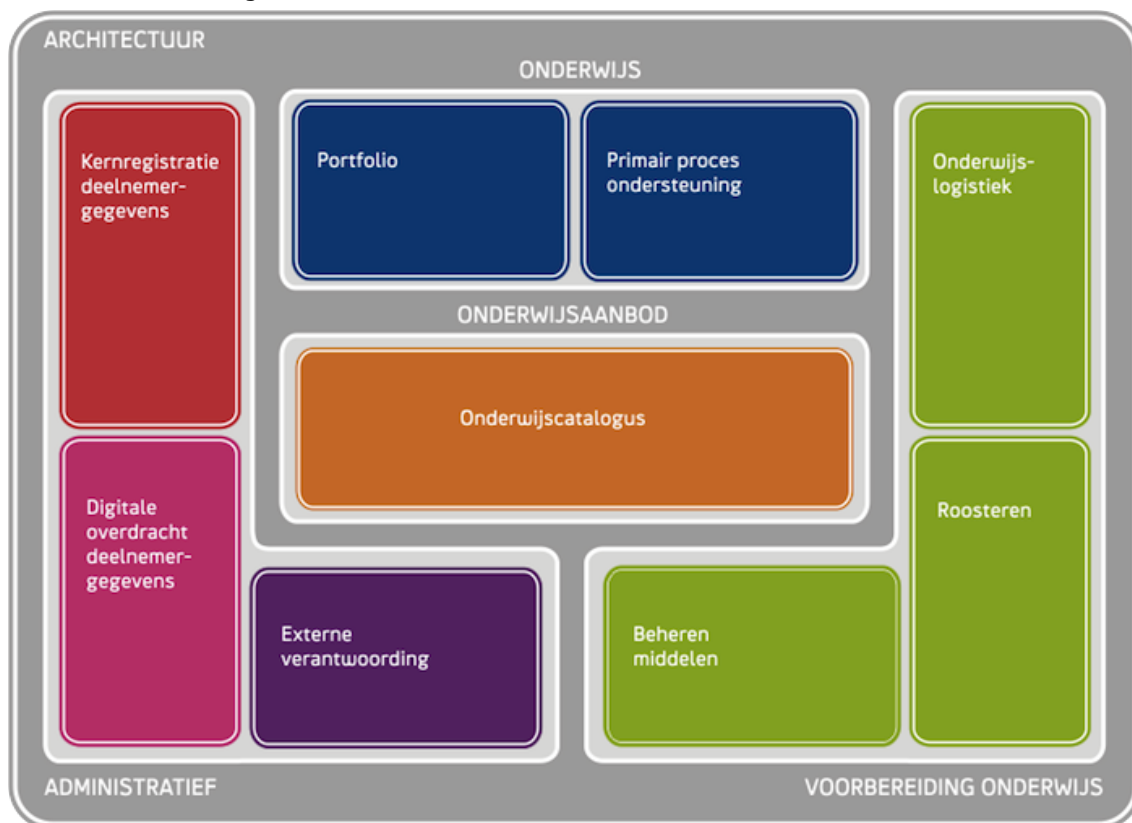
Voordat een deelnemer kan starten met het onderwijs, moet er een aantal randvoorwaardelijke zaken geregeld worden. Dit omvat met name het logistieke werk, inclusief roosteren en het samenbrengen van leervraag deelnemers en de beschikbare middelen. Daarnaast is er meestal een docent nodig, (leer) middelen, een locatie of klaslokaal. De processen die hiermee van doen hebben vallen in deze hoofdgroep.

## Onderwijs

Dit is het primaire proces waarin de deelnemers onderwijs volgen, daarin worden begeleid, en zich uiteindelijk kwalificeren voor een beoogd diploma. In dit proces wordt een portfolio

opgebouwd.

Iedere hoofdgroep is onderverdeeld in één of meer kernsystemen. De kleuren van de kernsystemen komen overeen met de kleuren van de bijbehorende processen, dit ziet u in het onderstaande figuur.



*Kernsystemen, versie 2.0 2012*

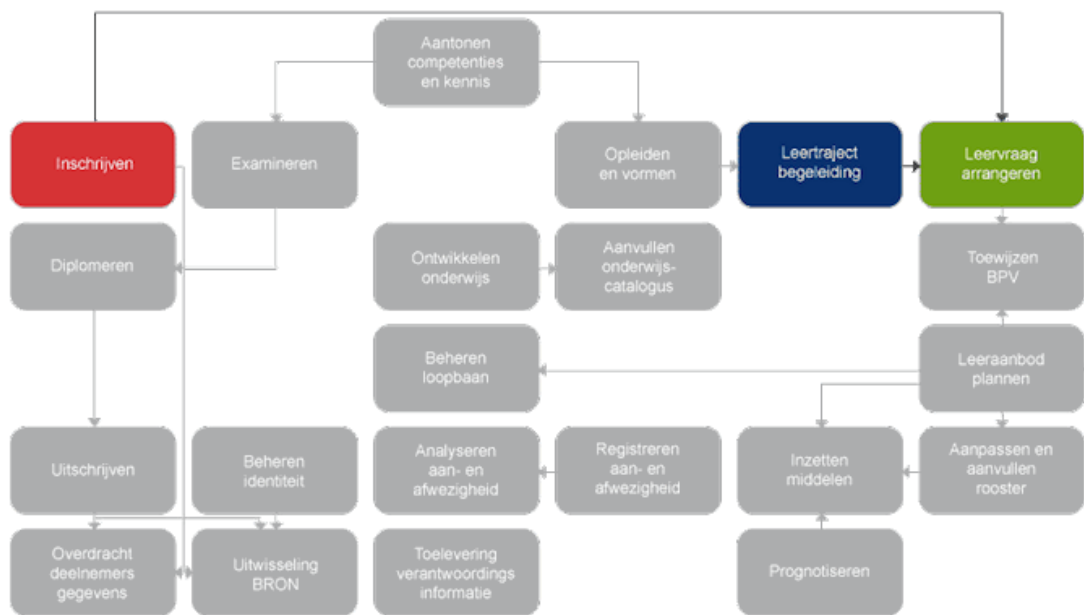
## Inschrijven en overdracht van deelnemergegevens

De start van het hele traject dat een deelnemer doorloopt is de aanmelding en daaruit voortkomende inschrijving. Over het algemeen meldt een deelnemer zich bij een instelling aan met de vraag om daar onderwijs te mogen volgen. Binnen de verschillende onderwijssoorten verschilt de aanmelding. Bij een mbo-opleiding vindt er bijvoorbeeld na de aanmelding een intake plaats, terwijl bij het vmbo het advies van de basisschool een rol speelt bij de inschrijving (plaatsing). Dit is de reden dat wij de aanmelding niet verder hebben uitgewerkt in een functioneel ontwerp.

Met een inschrijving geeft de deelnemer aan zich te interesseren voor een te definiëren onderwijsaanbod. Bij de intake wordt bekeken of de instelling de deelnemer iets te bieden heeft. Als dit het geval is komt een verbintenis tot stand. Bij dit moment van inschrijven gaat de onderwijsinstelling een verbintenis aan, waar een onderwijsverplichting vanuit de instelling en een bekostigingsverplichting vanuit de deelnemer wordt vastgelegd. Tevens wordt het logistieke proces in gang gezet. Met het maken van een verbintenis start ook het bekostigingsproces.







### *Het arrangeren van onderwijs*

Het arrangeren van het onderwijs en de leervraag hebben een cyclisch karakter, ook in het volgen van het onderwijs wordt naar aanleiding van de leervraag samen met de deelnemer de voortgang gemonitort en advies gegeven voor en gedurende het leertraject (leertrajectbegeleiding).

## De plek van de onderwijscatalogus in de onderwijsvisie

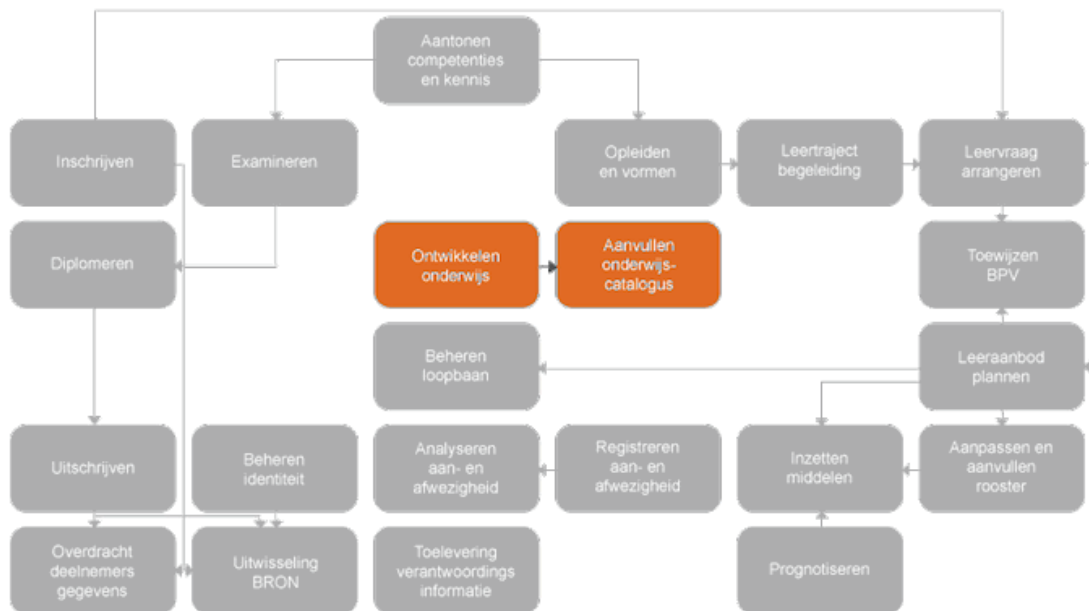
De onderwijscatalogus is de basis van waaruit het onderwijs ontwikkeld wordt. In de catalogus worden stukjes opleiding of curriculum beschreven door middel van onderwijsproducten en referentiearrangementen. Een referentiearrangement bundelt een aantal onderwijsproducten dat een relatie met elkaar heeft. Zo kan een referentiearrangement bijvoorbeeld helpen bij het herkenbaar maken van leerroutes in de onderwijscatalogus. Of bij het definiëren van een (deel van een) curriculum.

De onderwijsproducten en de referentiearrangementen zijn informatiedragers. Om de informatiedragers voor zoveel mogelijk doeleinden te kunnen gebruiken is het van belang dat de wijze van beschrijven eenduidig is. Daarmee wordt de informatie herkenbaar voor de processen die hier gebruik van maken en verschilt de behandeling van de informatie niet per informatiedrager. De beschrijving van de informatiedragers gebeurt door middel van de zogenaamde "metadata".

De onderwijscatalogus kent vele toepassingsmogelijkheden, dit betekent dat binnen een onderwijsinstelling een afweging gemaakt moet worden waarvoor de catalogus ingezet wordt. De uitkomst van deze afweging is mede bepalend voor de hoeveelheid informatie (metadata)

die aan de verschillende onderwijsproducten en referentiearrangementen wordt toegekend.

Omdat de onderwijscatalogus de onderwijsontwikkelaar in staat stelt relatief eenvoudig stukjes onderwijsaanbod te beschrijven, wordt het gemakkelijker om de variatie in aanbod te vergroten. Zo kan eenvoudig een informatiedrager worden gedefinieerd voor bijvoorbeeld praktisch of theoretisch ingestelde deelnemers. Zonder de onderwijscatalogus is het vergroten van variatie en het inzichtelijk maken van variatie binnen een opleiding of onderwijsinstelling, een grote uitdaging. Zeker wanneer er ook eisen en wensen zijn rond betaalbaarheid en organiseerbaarheid van het onderwijsaanbod. Door de juiste kenmerken te beschrijven en dat op een eenvoudige manier te ondersteunen is de gedachte dat er invulling gegeven kan worden aan flexibel, eenduidig onderwijs dat op een betaalbare manier met de inzet van de juiste middelen wordt georganiseerd. Met andere woorden; de onderwijscatalogus is het antwoord op de uitdagingen waar onderwijsinstellingen voor staan en die kenmerkend zijn voor deze tijd.



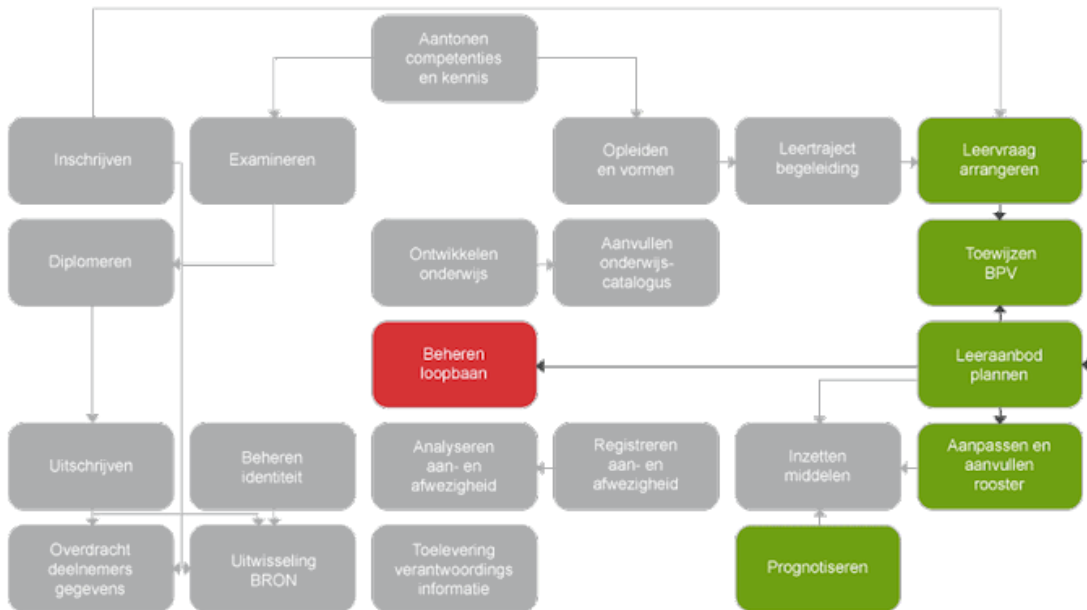
## Onderwijscatalogus

## Roosteren en prognotiseren

Ten tijde van het arrangeren van de opleiding van de deelnemers is nog niet bekend of de producten (of de combinatie van producten) direct te leveren of beschikbaar is (het roosterproces is namelijk nog niet uitgevoerd). Er moet in principe even gewacht worden totdat de vraag van de deelnemer wordt geconfronteerd met het aanbod van de instelling. Om daar zicht op te krijgen gaan we de volgende fase in, de fase van het roosteren.

Gekeken wordt of de gevraagde producten ook te leveren zijn, in welke volgorde en natuurlijk op welke termijn. Zo kan het zijn dat een driejarige opleiding alleen in september en januari start, maar kan de korte cursus elke maandag van de week starten. In deze fase

worden de onderwijsactiviteiten voor de deelnemers gepland, voor een bepaalde periode. Het geplande aanbod wordt in de vorm van een rooster aan de deelnemer gepresenteerd. Voor meerdere deelnemers moet onderwijs worden geroosterd. In de keuze voor het uiteindelijke rooster wordt rekening gehouden met instellingsspecifieke aspecten zoals; flexibilitetskenmerken, onderwijskwaliteit, beschikbare middelen, betaalbaarheid, de onderwijsvisie en de onderlinge verhoudingen.



### Roosteren en prognostiseren

In een aantal gevallen is het onderwijsproduct niet snel genoeg te leveren (of te plannen) en is dat aanleiding voor de deelnemer en de instelling om opnieuw te kijken naar de vraag en de mogelijkheden. Het kan immers niet voorkomen dat ergens in mei geconstateerd wordt dat de deelnemer tot september moet wachten met de volgende stap in het onderwijsproces. In dat geval komt de instelling met alternatieven van onderwijsproducten of alternatieven in tijd, plaats of volgorde van producten. Daarnaast kan het rooster worden opgevuld met aanvullende onderwijsproducten naar aanleiding van tijdens het leertraject opgedane ervaringen. Met als uitgangspunt dat het extra onderwijsproduct bijdraagt aan het behalen van de kwalificatie of opleiding.

Een bijzonder aspect in het aanbod van onderwijsproducten behelst de beroeps- en praktijkvorming (BPV). Er wordt bepaald op BPV, onderdeel wordt van de leerroute en wordt meegenomen als onderwijsproduct in het roosterproces. Door de voorkeuren van de deelnemer omtrent bedrijf en plaats wordt er invulling aan de BPV gegeven. Bij het opnemen van de BPV in het rooster is het daadwerkelijk beschikbaar zijn van een BPV-bedrijf en -plaats nog niet van belang; de BPV wordt in het rooster opgenomen ook als er nog geen BPV plaats gevonden is. Het vinden van een BPV-plaats is een parallel proces dat al kan starten zodra de leervraag is gearrangeerd of zodra het rooster beschikbaar is. Uiterlijk op het moment dat de stage ingaat, moet de BPV-plaats gevonden zijn. Als dat dan nog niet het



## De ondersteuning van het primaire proces

Het primaire proces betreft de daadwerkelijke uitvoering van het onderwijs.

De studieactiviteit wordt geregistreerd, geïnterpreteerd (bijvoorbeeld het beoordelen van competenties en kennis) en de studievoortgang wordt gemonitord. Op basis daarvan wordt de deelnemer gestuurd en begeleid, met als resultaat een eventuele nieuwe of gewijzigde leervraag.

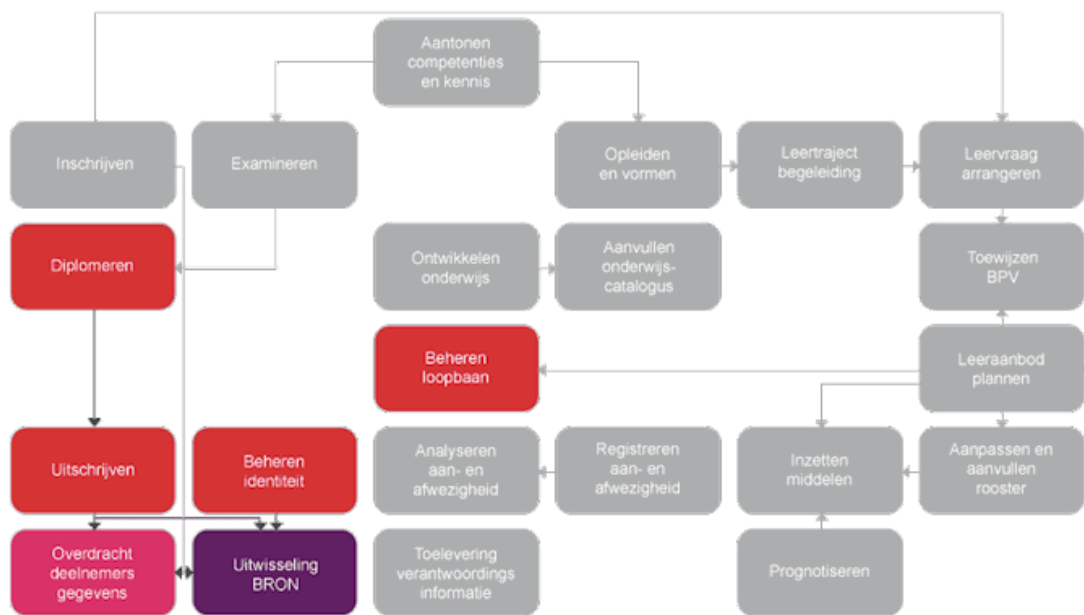
Afhankelijk van het type onderwijsproduct dat is uitgevoerd en geëxamineerd, kunnen er ook aanvullende gegevens ontstaan. Zo levert een onderwijsproduct met als typering 'summatieve toetsing' een summatief resultaat op. Dat resultaat geeft inzicht in de voortgang van de deelnemer en is belangrijk voor de diplomering.

Maar ook andere gegevens zijn mogelijk, bijvoorbeeld formatieve resultaten of de beoordelingen van competenties en kennis, registreren van incidenten en signaleren van afwijkingen in de houding en het gedrag van de deelnemer. Deze zijn van belang voor het in kaart brengen van de begeleidingsbehoefte (opleiden en vormen). Met dat doel worden deze gegevens geregistreerd en vervolgens worden deze geïnterpreteerd en gemonitord in de leertrajectbegeleiding van de deelnemer.

Ook wordt de aan- en afwezigheid van deelnemers geregistreerd. Dit is belangrijk, vanwege de rol die studieactiviteit (aanwezigheid) speelt in de begeleiding van deelnemers en eventueel aanpassen van het onderwijsaanbod.

Met de analyse van de aan- en afwezigheid wordt vastgesteld of de deelnemer bij het onderwijs dat in zijn loopbaan is vastgelegd ook daadwerkelijk aanwezig is geweest. Daarnaast speelt de aanwezigheid een rol in de verantwoording. Het gaat dan om gegevens op een hoger aggregatieniveau. In dat geval zijn geanalyseerde gegevens, waaruit kan worden afgeleid of een deelnemer heeft voldaan aan een aantal verplichtingen, voldoende. Deze moeten echter wel bruikbaar zijn in het kader van de leerplichtwet of de RMC-meldingen. In geval van opdrachtgevers, anders dan de landelijke overheid, zoals gemeenten of bedrijven, kan registratie van aanwezigheid van belang zijn.





### Diplomering en uitschrijven

## Externe verantwoording en overdracht deelnemergegevens

Een onderwijsinstelling heeft met veel partijen te maken in het kader van verantwoording. Dat zijn natuurlijk de formele partijen zoals de RMC's en DUO, maar ook marktpartijen zoals de gemeenten of bedrijven, vragen om verantwoordingsgegevens.

Veel van de verantwoordingsgegevens kunnen worden ontleend aan de metadata van onderwijsproducten in relatie met de gegevens van de deelnemer. Daarnaast speelt de aan- en afwezigheidsanalyse een belangrijke rol in het kader van RMC meldingen.

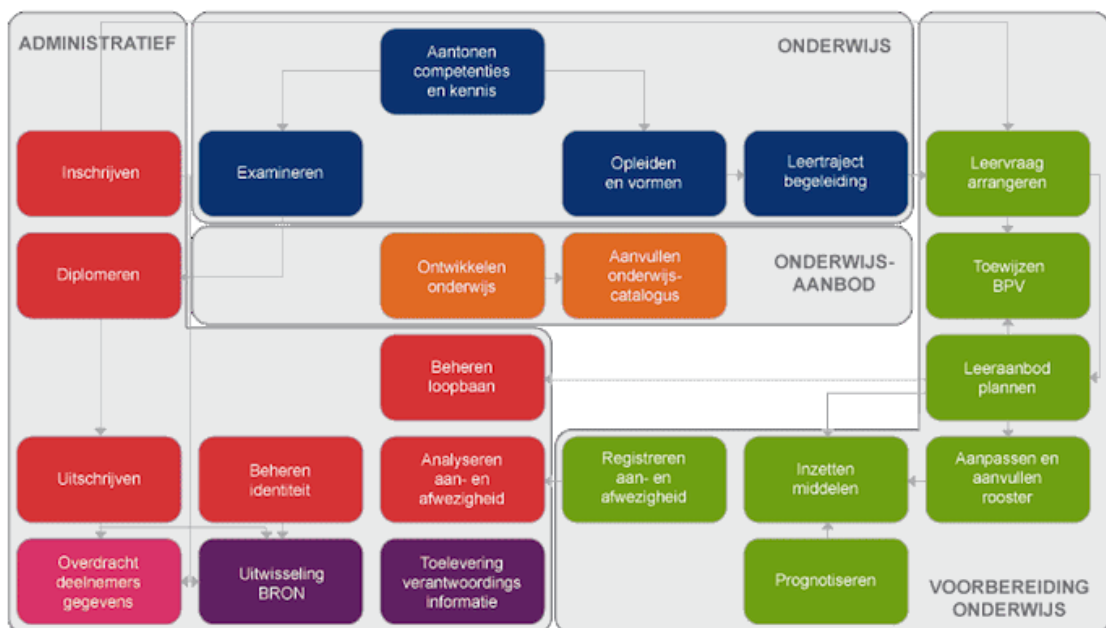
Kort samengevat kent de onderwijsinstelling een aantal processen in het kader van de verantwoording:

- de uitwisseling van gegevens in het kader van Bron
- de toelevering van gegevens in het kader van het Keurmerk inburgering
- de toelevering van gegevens aan opdrachtgevers (contractpartijen)
- de toelevering van gegevens op ad hoc-basis

Het uitwisselen van (leer)gegevens van een deelnemer tussen onderwijsinstellingen speelt een rol bij de inschrijving en de uitschrijving (export). Er is een overdrachtdossier met daarin door de onderwijsinstelling gewaarborgde gegevens voor de deelnemer en zijn loopbaan. Het dossier kent een aantal gegevenssets die gevuld worden vanuit de (kern)registratie van de onderwijsinstelling op het moment van overdracht.





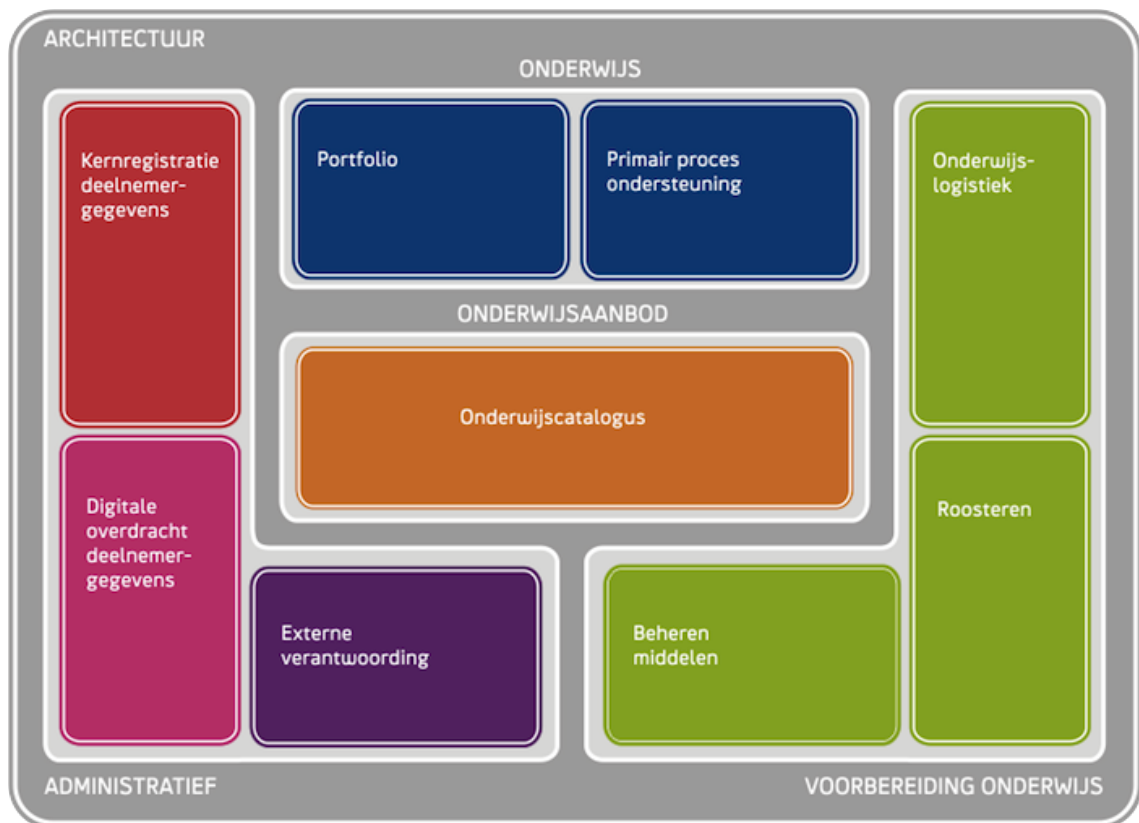


*Totaalbeeld onderwijsprocessen: het onderwijsprocesmodel, versie 2.0 2012*

Op basis van het onderwijsprocesmodel zijn processen rond een inhoudelijk thema die bij elkaar horen geclusterd en benoemd tot kernsysteem. Er zijn zes kernsystemen en voor elk systeem is een functioneel ontwerp opgesteld in Triple A-verband.

- Kernregistratie deelnemers (rood)
- Digitale overdracht deelnemergegevens (roze)
- Onderwijslogistiek, roosteren en het beheren van de middelen (groen)
- Onderwijscatalogus (oranje)
- Primair proces ondersteuning en portfolio (blauw)
- Externe verantwoording (paars)

De kleuren van de processen die u in voorgaande afbeeldingen heeft gezien, zijn overeenkomstig met de kleuren van de kernsystemen waar ze toe behoren.



*Kernsystemen, versie 2.0 2012*

Houttuinlaan 6  
3447 GM Woerden  
Telefoon +31 (0) 348-753500  
E-mail [info@sambo-ict.nl](mailto:info@sambo-ict.nl)  
[www.sambo-ict.nl](http://www.sambo-ict.nl)